

EN GAMMAL TELEFONKATALOG BERÄTTAR

Av Bernt Rutström, Bodträskfors

16 x 24 centimeter, samt 2 centimeter tjock! (Verklig storlek.) Större än så behövde inte en telefonkatalog vara, år 1917, för att rymma alla telefonabonnenter mellan Norberg och Sala i söder till Riksgränsen norr.

Det är ett välbevarat och prydligt ex. av Rikstelefonkatalogen, från första världskrigets dagar, Allan Johansson hittat under golvet till det hus som han och hustrun Aini rustat och bebod på Edeforsvägen 17 i Harads.

Svea Isaksson hette den förra ägaren. Det var hennes pappa, Alfred Nilsson, som byggde huset i slutet av 1800-talet. Den här katalogen är utgiven under Alfreds tid i huset, men han hade nog ingen telefon. I vart fall inte just då, för hans namn finns inte med i 1917 års utgåva.

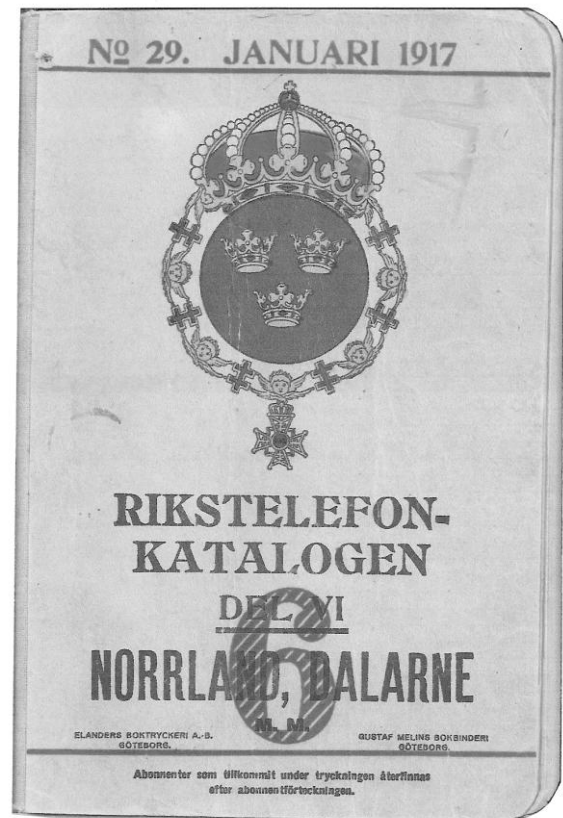
För Harads vidkommande har Baltiska Trävaru Aktiebolagets förv. G. von Sydow numro 1 med anknäytning till förra förvaltaren E. Rutberg.

Bland andra bemerkta personer finner vi fjärdingsmannen A. Hedqvist på nr. 2, kyrkoherden H. W. Henriksson och Svanös inspektor E. P. Lidberg som numro 3 och 4, samt kommunalnämndens ordförande J. E. Granlund med nr. 14, för att nämna några exempel.

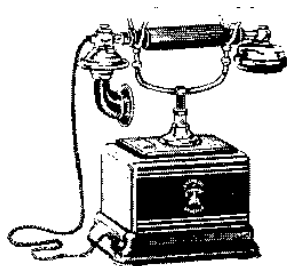
Flera mindre orter i dåvarande Edefors kommun hade telefon redan då, blott 40 år efter att upphovsmannen, Graham Bell, fått patent på sin uppfinning. Lakaträsk, Edefors, Svartlå, och Gransjö hade telefon, och kanske någon fler. Redan år 1900 uppger kronojägaren Arvid Elming i sina anteckningar, (se 2004 års upplaga av Glimtarna) att han ringt från Harads.

Det blev efterhand fler telefoner tillgängliga, och i december 1914 har Arvid noterat en utgift på 80 öre för ett samtal från lilla Spikberg.

Privata abonnenter var ovanliga. Det var mest företagare och tjänstemän som hade tillgång till egen telefon. Någon reklam av den sort vi ser i dagens kataloger förekom inte. Däremot syns titel eller yrkestillhörighet ha varit viktigare än

förnamn. Dessa fick man gissa sig till eftersom de, med få undantag, bara bestod av initialer.

1909 års modell

Det kostade förstås en del att ha telefon på den tiden. Och nog kunde man krångla till det redan då, jovisst, det får man klart för sig vid studiet av denna utgåva. Inträdesavgiften var 15 kronor. Hade man en ”apparat av annan typ än med fast taltratt och hörlur”, tillkom en mellanavgift. Och den var 5 kronor för L. M. Ericssons modell samt 10 kr för Telegrafverkets modell. Andra typer av telefoner, t.ex. golvm modeller, kunde öka avgiften upp till 25 kronor.

Abonnenter som ringde under 600 samtal debiterades med 40 kronor. Ringde man mer än 4000 samtal kostade det 120 kronor. Och upplät man sin telefon mot betalning till andra fick man, kantänka, förhöjd abonnemangsavgift. Detta krävde också en särskild överenskommelse med telegrafverket. Och varje extra anknuten apparat måste abonneras. Detsamma gällde för t.ex. ringklockor.

Harads station var en s.k. telegramexpedition, d.v.s. med såväl telegraminlämning som utlämning. Vidare hade man även budsändning för samtal inom 1 kilometers avstånd.

Stationen var öppen mellan 8 fm. till 9 em. på vardagar, söndagar mellan 8 fm. och 10 em. samt därtill kl. 1 – 4 på natten. Man kunde även be om extra förbindning efter stationens stängning. En sådan kostade 50 öre för dygn eller del därav, för månad 10 kronor. Harads hade troligen 18 abonnenter vid den här tiden, utom anknnytningarna.

Katalogen innehåller en rad anvisningar som ter sig ganska främmande för en nutida abonnent. Dit hör följande: ”Pågående lokal- eller landssamtal avbrytes om någondera av de samtalande anropas från riksledning. Likaså kan samtal å kortare ledning bli avbrutet för långväga samtal.”

Alla samtal kopplades givetvis manuellt.

Denna snart sekelgamla telefonkatalog måste nog ses som ett betydelsefullt tidsdokument, väl värt att bevara till kommande generationers fromma.